

SD 012C: L-ISQAQ

L-iżbalji tal-ortografija huma kkoreġuti bl-**aħmar**.

L-isqaq kien daqs **tefgħa** ta' ġebbla bogħod mit-triq fejn konna noqogħdu. Imma f'dan l-isqaq jien qatt ma kont għadni rsaqt, u ma kont għadni naf xejn bl-uċuħ ġodda u l-ħbieb li kelli nagħmilha magħhom. U meta morna hemm ħassejt bħal **diqa** f'qalbi: dak id-djuq, dik l-art imħarbta, dawk il-ħitan għolja miżgħuda bit-twieqi li minnhom kienu ħierġa għal nofs l-isqaq b'cejjeċ tal-għewied twal u mdendla magħhom ħwejjeg ta' kull lewn, tfal ħafjin **jilagħbu** u jwerżqu, tal-ħaxix bil-karettun bil-ħmar f'ras l-isqaq jgħajjat b'ħanġra **daqsiex**, u nisa mit-twieqi u mill-bibien jgħajtu huma wkoll kemm jifilħu. U biex ikomplu f'din is-sinfonija ta' għajjat kien hemm ukoll il-klieb jinbħu u jiġġieldu. Sa gallinari bit-tigieġ barra l-bibien kien hemm!

Din kienet il-laqgħa li sibna kif wasalna fl-isqaq. Ħassejt **imsarni** jinżlu f'saqajja meta rajt fiex u fejn kont sejjer ngħix. Min qatt kellu jgħidli dakinhar li hemmhekk, f'dak is-swied ta' qalb, f'dik it-triq fejn id-dawl tax-xemx ffit jimraħ, qalb dawk in-nies li dak il-waqt kollha rajthom **uċuħ** il-forka, hemmhekk kelli nqatta' sittin sena u fuqhom!

Id-dar il-ġdida kienet żgħira. Żgħira ħafna għall-familja li konna. Żewġ gabubiet isfel, oħra fuq, u bejt. Xejn aktar. Imma dik kienet ix-xorti li **missitna**, u kellna nintrabtu magħha bla **tgergir** xejn.

Ommi **nagħtihielkom** b'mara li kellha karattru sod. Għal dawk id-daqqiet tal-ħajja taħsbux li bkiet jew b'xi mod ċediet u nfixlet x'ser taqbad tagħmel. Kienet taf li ż-żmien li ġej kien iebes ħafna għaliha u għalina, madankollu ħejjiet ruħha għal **kulma** kien sejjer jinqala' u

meddet **għonqha** hi għax-xogħol biex iġġib lili u 'l ħuti l-biċċa ħobż x'nieklu kuljum. Kien xogħol iebes dak tagħha għax, meta trid min-nies, il-ħobża **jitimghuhielek** bl-imrar.

Meta missieri miet, ommi qaltli li, billi jien kont il-kbir, kelli jien naħdem għall-familja. Imma kont għadni żgħir wisq biex jiena dan stajt nagħmlu, u ommi dak il-mument qaltli hekk sforz id-dwejjaq li kellha fuqha. Ix-xogħol kien għaliha. Jien kelli **noqgħod** id-dar indur u nieħu ħsieb ħuti li kienu għadhom żgħar.

L-**impressjoni**, l-ewwel waħda, li ħadt kif wasalna fl-isqaq kienet ħażina, imma din ziedet tħassret **b'incident** ċkejken li ġara f'mument wieħed, imma li ħallieni mwerwer il-lejl kollu. Konna għadna bilkemm qgħadna, dakinhar stess **filgħaxija**, l-ewwel ġurnata li morna noqogħdu hemm fl-isqaq. Hwejjeġ ma **jitwemmnu**x, xbejba akbar minni sewwa fis-snin ġiet tigris għal fuqi u ntefgħet għarkubbtejha quddiem tibki u twerżaq u titlobni naqbez għaliha, għax ġejjin **isawtuha**. Kienet liebsa diżutli, libsa merħija magħha, maħmuġa u **mqattgħa**. **Xagħarha** mgħaqqad qisu lanżit u għajnejha mitlufa fil-ħofra. B'idejha nixfin u mgħaddmin qabdet miegħi u kważi bdiet **tweġġagħni**. U f'wiċċha u ħarsitha kien jidher il-biża' ta' waħda barra minn **sensiha**. Bdiet tħaddanni magħha biex ma nitlaqx nigri, u tibki u titlobni naqbez għaliha.

“Ġejjin isawtuni, tħallihomx, ġejjin isawtuni!” bdiet tgħajjat.

Raġel qisu ġolf ħareġ jiġri minn rokna fl-isqaq u ġie u ħataf minn xagħarha lil dik ix-xbejba u karkarha warajh.

“Jien għedtlek li m'għandekx toħroġ,” qalilha jgħažżeż snien, “jien għedtlek, issa ħu...”

U kompla jgħebbidha minn xagħharha, u hi twerżaq **twerżiq** li jtarrax. Kien jidher li l-istejjer ta' dik ix-xbejba kulħadd kien **drahom**, għax kulħadd baqa' fejn kien, ma **tniffisx**. Kelb biss li mar jigrri warajhom jaqbeż u jinbaħ. Dik ix-xbejba, Kristina, **moħħha** kien ħafif, u missierha u ommha kienu jzommuha d-dar, **allaħares** toħorgilhom. Ma kinitx għadha għaddietli l-ħasda li ħadt ta' dik ix-xbejba, meta mill-kantuniera tal-isqaq nilmaħ riesaq wieqaf u dritt raġel liebes pulit b'bagalja f'idu. Miegħu kien hemm raġel ieħor bla ġlekk xejn, qmis miftuħa u l-kmiem **imxammra**, jgħaġġel bil-pass tiegħu. Żewġ nisa li kienu fuq l-**għatba** ta' bieb qed jitkellmu **ras imb ras**, malli lemħu 'l dak ir-raġel ġej, waħda qalet **lill-oħra**: "Ġej it-tabib! Ġej!" U marret tigrri lejn id-dar li kien hemm fil-ħajt tal-faċcata tal-isqaq, imbuttat u fetħet beraħ il-bieba li kienet imbexxa, u għajtet minn barra: "Ton, għidilha li wasal, għidilha, Ton!"

Ma' dik l-għajta donnu qam l-isqaq kollu. Nisa tfaċċaw fit-twieqi u l-bibien, tfal bdew ħerġin minn kull dar, u daqs nofs tużżana rġiel li kienu f'ħanut f'nofs l-isqaq jilagħbu l-karti u jixorbu l-inbid ħargu huma wkoll **jittawlu**.

Kont għadni żgħir, id-dinja ma kontx nafha, imma ngħid is-sewwa, avolja f'dik l-innoċenza li kont, xi ħaġa fhimt. U l-għada filgħodu sibt li ma kontx fhimt ħażin. Smajt min jgħid:

"Tifla għandha!"

"Din Rita wkoll! Għadha tifla hi!" qabżet tgħidilha l-oħra.

"Tifla?" staqsietha l-oħra, "Mela se tibqa' tifla Rita?"

"U mela ta' **tmintax-il** sena tgħidilha kbira?"

“Dik għandha għoxrin, għalqithom. U tmerinix. Twieldet f’idejja. Kien Sibt il-Għid. Niftakar daqskemm niftakar x’kilt ilbieraħ.”

U t-taħdita baqgħet sejra qalb ħafna raġunar, tixjir **ta’ jdejn**, tberriq ta’ għajnejn u għajjat. U min jaf kif kienu jispiċċawha, aktarx bil-ġlied, kieku ma **semgħux** il-ħdax idoqqu, u waħda ftakret li kienet ħalliet l-ikel fuq in-nar se jinħarqilha u l-oħra li kienet għad trid trodd il-brodu.

Imma t-twelid ta’ dik it-tarbija ma kellux jieqaf hemm. L-għada – kien il-ħin ta’ nżul ix-xemx – mid-dar tal-ħajt tal-faċċata tal-isqaq bdew ħerġin tnejn tnejn it-tfal, **libsin** l-aħjar ilbies tagħhom, it-tnejn ta’ quddiem wieħed kellu **xemgħa** f’id waħda u speċi ta’ xugaman imdendel fl-id l-oħra, u l-ieħor bħal baċir f’idejh, qisu platt kbir ileqq bħall-fidda. Wara t-tfal il-mistednin, ukoll imqassmin tnejn tnejn, u fl-aħħar tal-ġilwa l-majjistra u xbejba żżomm it-tarbija li kienet liebsa libsa bajda tal-ħarir. Tista’ tgħid in-nies kollha tal-isqaq kienu mistiedna.

Dik il-ġilwa ta’ tfal, irġiel u nisa mill-isqaq żbukkat fi triq **wiesgħa**, kbira u twila, fejn ħafna **min-nies** kienu jidhru **medhija** bix-xogħol tagħhom u oħrajn iduru minn naħa għal oħra bħal min irid jaħli l-ħin, ma jafx x’so jaqbad jagħmel. Il-ġilwa malli ħarġet mill-isqaq ġibdet għan-naħa tal-lemin lejn il-knisja li kienet nofs mil bogħod, trid tgħaddi t-triq kollha u tiġi f’**daqsxejn** ta’ misraħ biz-zuntier dejjem mimli bin-nies jitlajjaw u jpaċpċu. Minn hemm il-ġilwa qabdet triqitha għall-knisja. Jien, megħlub bil-**kurzità**, imxejt wara u dħalt ukoll fil-knisja magħhom.

(Silta adattata minn *L-Isqaq* ta’ Ġużè Chetcuti)